

TYT- AYT TARİH

Yeni müfredat !

TARİH 10 1. ÜNİTE

YERLEŞME VE DEVLETLEŞME SÜRECİNDE SELÇUKLU TÜRKİYESİ

www.tarihkursu.com

[youtube/tarihkursu](https://youtube.com/tarihkursu)

[facebook/tarihkursu](https://facebook.com/tarihkursu)

XI- XIV.YÜZYILLAR ARASI ANADOLU'DAKİ SİYASİ GELİŞMELER

- 1072 Saltuklular Beyliği'nin kurulması
- 1077 Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurulması
- 1080 Danişmentliler Beyliği'nin kurulması
- 1080 Mengücekliler Beyliği'nin kurulması
- 1081 Çaka Beyliği'nin kurulması
- 1093 Çaka Beyliği'nin yıkılması
- 1096-1099 I. Haçlı Seferi
- 1102 Artuklular Beyliği'nin kurulması
- 1141 Katvan Muharebesi
- 1147-1149 II. Haçlı Seferi
- 1157 Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılması
- 1174 Eyyubiler Devleti'nin kurulması

XI- XIV. YÜZYILLAR ARASI ANADOLU'DAKİ SİYASİ GELİŞMELER

- 1176 Miryokefalon Muharebesi
- 1178 Danişmentliler Beyliği'nin yıkılması
- 1189-1192 III. Haçlı Seferi
- 1196 Moğol İmparatorluğu'nun kurulması
- 1202 Saltuklular Beyliği'nin yıkılması
- 1202-1204 IV. Haçlı Seferi
- 1227 Moğol İmparatorluğu'nun parçalanması
- 1228 Mengücekliler Beyliği'nin yıkılması
- 1230 Yassıçemen Muharebesi

XI- XIV. YÜZYILLAR ARASI ANADOLU'DAKİ SİYASİ GELİŞMELER

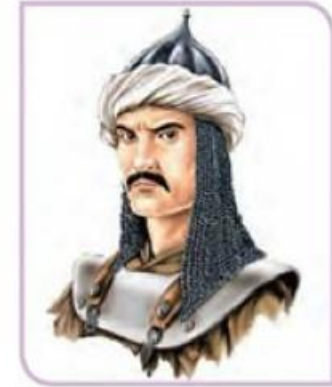

- 1231 Artuklular Beyliği'nin yıkılması
- 1240 Bâbailer Ayaklanması
- 1243 Köseadağ Muharebesi
- 1250 Eyyubiler Devleti'nin yıkılması
- 1250 Memlûklular Devleti'nin kurulması
- 1260 Ayn-ı Calut Muharebesi
- 1270 Haçlı Seferleri'nin sona ermesi
- 1277 Karamanoğlu Mehmet Bey'in Türkçeyi resmî dil ilan etmesi
- 1308 Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılması

XI. YÜZYILDA ANADOLU'YA YÖNELİK TÜRK GÖÇLERİ

- XI.yüzyılın başlarında Oğuz Yabgu Devleti'nin yıkılmasından sonra, daha çok hayvancılıkla geçimlerini sağlayan Oğuz Türklerinin büyük bir kısmı, **kuraklık, salgın** gibi tabii olaylar ve **Kıpçakların baskıları**, Moğol asıllı **Karahitayların saldırıları** yüzünden **Horasan'a göç** etmek zorunda kalmışlardı.
- Horasan'a gelen Oğuz Türkleri, bölgenin iki büyük siyasi gücü olan **Karahanlılar** ve **Gazneliler** arasında sıkışıp kaldılar. Selçuk Bey'in torunları **Tuğrul ve Çağrı** kardeşler, Oğuz Türklerine daha elverişli yerler bulabilmek için **Anadolu'ya** keşif seferleri düzenlemeye karar verdiler.
- XI. yüzyılda Anadolu'ya yapılan ilk Türk akınları yerleşmeden ziyade daha çok keşif ve ganimet elde etme amacı taşıyordu.

OĞUZLAR NEDEN ANADOLU'YA AKINLAR DÜZENLEDİ?

- Anadolu'nun **İpek Yolu** üzerinde yer alması,
- **Asya ile Avrupa**'yı birbirine bağlayan bir konumda olması,
- Üç tarafının **denizler**le çevrili olması,
- Verimli topraklara sahip olması,
- **İklim ve bitki** örtüsünün Türklerin yaşamasına uygun olması,
- İslamiyet'in etkisiyle **cihat ve gaza** geleneğinin benimsenmesi
- **Bizans** İmparatorluğu'nu siyasi yönden **zayıf** durumda olması Oğuzların Anadolu'ya akınlar yapılmasında etkili olmuştur.

ANADOLU'YA TÜRK GÖÇLERİ

- **Büyük Selçuklu Devleti**'nin resmen kurulmasıyla, Anadolu'ya yönelik Türk akınları belirli bir **sistem hâlinde** yapılmaya başlandı.
- Bu akınların amacı, Bizans'ın direncini kırma, fetih ve yerleşme hareketlerine yönelikti.
- Türklerle Bizans İmparatorluğu arasında yapılan **Pasinler Savaşı**'nın kazanılması ile Oğuz Türkleri, Bizans sınırına yığılmış, önemli kale ve üsleri ele geçirmişlerdi.
- **1071 Malazgirt Savaşı**'ndan sonra kısa bir süre içerisinde **Anadolu**'nun büyük bir kısmı **Türklerin** eline geçti.
- Malazgirt Savaşı'ndan sonra kurulan **ilk Türk beylikleri** ve **Türkiye Selçukluları** ile Anadolu'da Türk hâkimiyeti kalıcı hâle geldi.
- Oğuz Türklerinin önce Horasan'a daha sonra da Anadolu'ya yapmış oldukları ilk göç dalgasının sebep ve sonuçları göz önüne alındığında, Türklerin ilkel göçebe bir anlayışla sahip olmadıkları, aksine, **kendine has yüksek bir kültür ve medeniyete** sahip oldukları görülür.

TÜRKLERİN ANADOLU'YU YURT EDİNMELEİNİ KOLAYLAŞTIRAN ETMENLER

- Bizans İmparatorluğunda sık sık **taht kavgaları** yaşanıyordu.
- **Ermeni ve Gürcülerle** sık sık yaşanan **siyasi sorunlar** Bizans İmparatorluğunu yıpratmıştı.
- **Bizans-Sasani savaşları** yüzünden Anadolu tahribata uğramış, halkın can ve mal güvenliği kalmamıştı.
- **Ticaret** yolları güvenliğini kaybetmiş, **tarımsal** üretim iyice **azalmıştı**.
- Anadolu'da yaşayan Ermeniler, Süryaniler ve Rumlar ise Bizans'ın **ağır vergilerinden** ve baskılarından bunalmışlardı.
- Anadolu'da tam bir **otorite boşluğu** vardı.

ANADOLU'DA KURULAN İLK TÜRK BEYLİKLERİ

- Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'ya yönelik fetih hareketleri hızlandı.
- Bunda Büyük Selçuklu Hükümdarı Alp Arslan'ın fethedilen bölgeyi fetheden komutana **kılıç hakkı** olarak vermesi de etkili oldu.
- Başlangıçta Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı olan komutan ve beyler, zamanla Büyük Selçuklu otoritesinin zayıflamasından faydalanarak bağımsız hareket etmeye başladılar.

ANADOLU'DA KURULAN İLK TÜRK BEYLİKLERİ

DANIŞMENTLİLER (1080-1178)

- Danişment oğlu Gümüştekin **Ahmet** tarafından **Sivas** merkez olmak üzere Orta Anadolu'da kuruldu (1080).
- Beyliğin sınırları zamanla Tokat, Niksar, Amasya, Çankırı, Çorum, Kastamonu, Kayseri, Elbistan ve Malatya illerini içine alacak şekilde genişledi.
- Ahmet Gazi, Türkiye Selçuklu Hükümdarı I. Kılıç Arslan ile birlikte **Haçlı ordularına karşı savaştı**.
- Emir Gazi; Haçlılara, Bizanslılara ve Ermenilere karşı giriştiği mücadelelerde başarılı oldu.
- Türkiye Selçuklu Hükümdarı **II. Kılıç Arslan** Danişmentlilere son verdi.
- Danişmentli eserleri: Tokat'ta **Yağbasan Medresesi** (Anadolu'nun ilk medresesi), Kayseri'de Ulu Cami , Amasya'da Hilafet Gazi Kümbeti'dir.
- **Danişment Gazi Destanı**'nda Türklerin Anadolu'yu yurt tutma çabaları ve kahra manlıkları anlatılır.

SALTUKLULAR (1072-1202)

- Beyliğin merkezi **Erzurum**'dur.
- Kurucusu, Alp Arslan'ın komutanlarından **Ebu'l Kasım Saltuk**'tur.
- **Gürcülerle** mücadele etmişlerdir.
- **Haçlı Seferleri** esnasında Türkiye Selçuklu Devleti'ne destek vermişlerdir.
- Saltuklulara ait önemli eserler: Erzurum'daki Kale Camisi, Tepsi Minare, Ulu Cami, **Üç Kümbetler** ve Tercan'daki Mama Hatun Kümbeti

MENGÜCEKLİLER (1080-1228)

- **Mengücek Gazi** tarafından **Erzincan**, Kemah, **Divriği** ve Şebinkarahisar dolaylarında kuruldu.
- Erzincan ve Divriği kolu olmak üzere ikiye ayrıldı.
- Türkiye Selçuklu Hükümdarı I. Alâeddin Keykubat, Erzincan koluna son verdi.
- Divriği kolu ise Türkiye Selçuklularına bağlı olarak varlığını sürdürdü. 1228'de tamamen bu devlete katıldı.
- Mengücekliler'in önemli eserleri arasında **Divriği Ulu Cami** (UNESCO Dünya miras listesinde) ve Sitte Melik Kümbeti yer almaktadır.

ARTUKLULAR (1102-1231)

- Artuk Bey'in ölümünden sonra oğulları **İlgazi ve Sökmen** Diyarbakır'a geldiler. Bu bölgede Artukoğullarını kurarak üç koldan yönetim sürdürdüler (1102).
- Bu kollar,
  - Hısnıkeyfa (**Hasankeyf**) Artukluları,
  - **Mardin** Artukluları ve
  - **Harput** Artuklularıdır.
- Artuklular, Eyyubi Devleti ile ittifak yaparak **Haçlı Seferleri**'ne karşı;
- Türkiye Selçuklu Devleti ile ittifak yaparak **Bizans'a** karşı başarılı mücadeleler verdiler.
- Diyarbakır'daki Ulu Cami, Mardin'de Zinciriye ve Mesudiye medreseleri, Ulu Cami, Babüsür Camisi ve Batman Çayı üzerindeki Malabadi Köprüsü önemli eserleridir.
- Dünyanın ünlü fizikçileri arasında gösterilen **El-Cezeri** bu dönemde önemli bilimsel çalışmalarda bulundu. El-Cezeri'nin ilk robotu yapıp çalıştırdığı kabul edilir.

ÇAKA BEYLİĞİ (1081-1093)

- İlk Türk denizcisi olarak kabul edilen Çaka Bey Bizans'a karşı başarılı mücadeleler sergiledi.
- İzmir'e gelerek burada kendi adıyla beyliğini kurdu.
- İstanbul'u kuşatmak için Peçenek Türkleri ve Türkiye Selçuklu Devleti ile ittifak oluşturdu.
- Bizans'ın oyununa gelen I. Kılıç Arslan, Çaka Bey'i öldürttü.
- Bu karışıklıktan yararlanan Bizans, İzmir'i yeniden ele geçirerek Çaka Beyliği'ne son verdi (1093).

DİĞER TÜRK BEYLİKLERİ

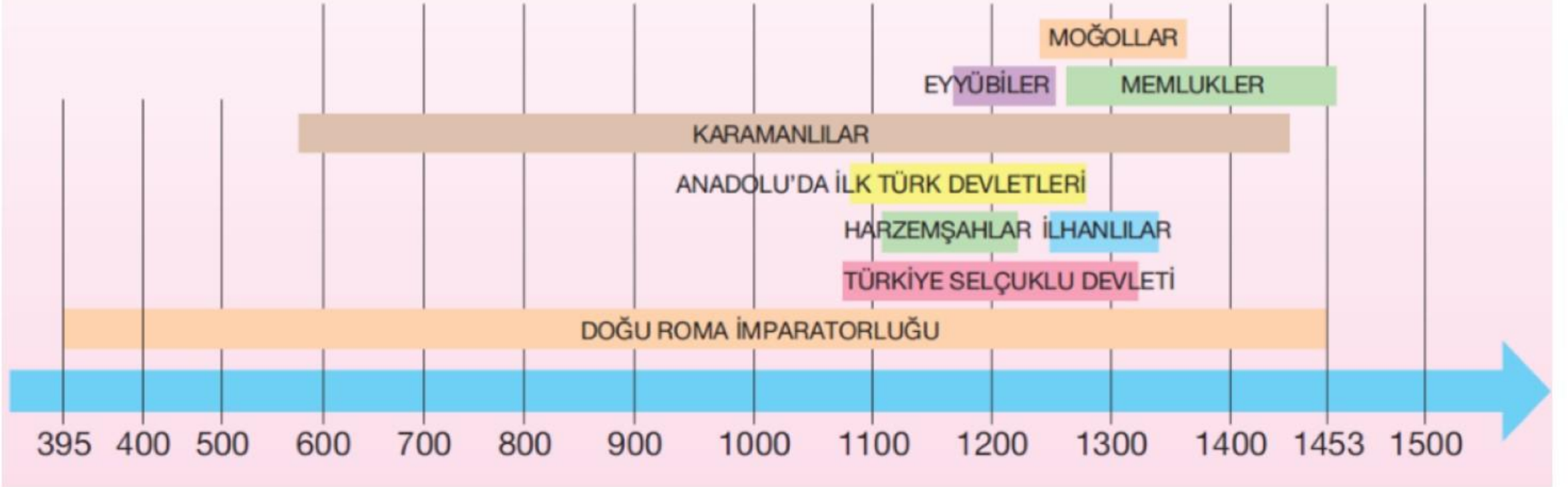
Beyliğin Adı	Kurucusu	Kurulduğu Yer	Bıraktıkları Önemli Eserler
Sökmenliler (Ahlatşahlılar) (1100-1208)	Sökmen Bey	Van, Erçiş, Tatvan, Muş	
İnançoğulları (Ladik Beyliği) (1261-1368)	İnançoğlu Mehmet Bey	Denizli, Ladik	Server Gazi Türbesi
Dilmaçoğulları (Togan Arslanoğulları) (1085-1394)	Dilmaçoğlu Mehmet Bey	Bitlis, Erzen	Bitlis Ulu Cami
İnaloğulları (1098-1183)	Emir İnal Bey	Diyarbakır, Ergani	
Tanrıvermişoğulları (1081 - 1093)	Tanrıvermiş Bey	Efes	
Çubukoğulları (1085-1213)	Çubuk Bey	Harput	

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ (1077-1308)

EŞ ZAMANLILIK

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ'NİN KURULUŞU(1077-1308)

- Kurucusu, Selçuklu soyundan (Oğuzların **Kınık** Boyu) **Süleyman Şah**'tır.
- Alp Arslan Dönemi'nde Anadolu fetihlerine katılan Süleyman Şah, Bizans'taki karışıklıklardan yararlanarak 1075 yılında İznik'i fethetti.
- Ancak bir süre kardeşi Mansur'un çıkardığı ayaklanma ile uğraştı.
- Bu olaylardan sonra Melik Şah gönderdiği bir fermanla Anadolu Sultanlığını Süleyman Şah'a verdi.
- Böylece **İznik** merkez olmak üzere Türkiye Selçuklu Devleti kurulmuş oldu (1077).
- Süleyman Şah, Halep'i de almak isteyince Suriye Selçuklu Sultanı Tutuş ile arası açıldı.
- **Halep** civarında yapılan savaşı Süleyman Şah kaybetti ve savaş meydanında öldü (1086).

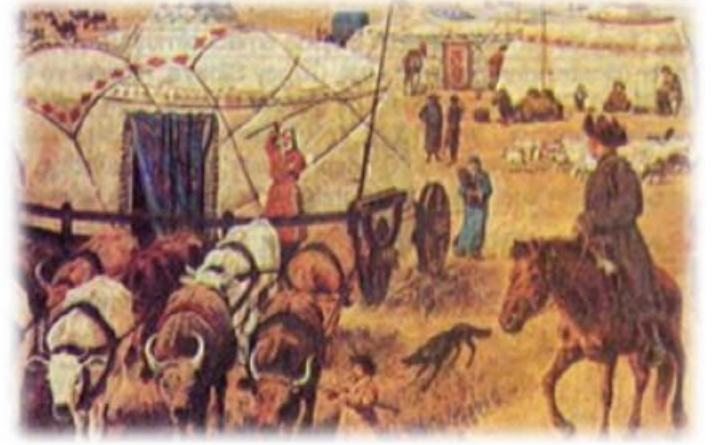
I. KILIÇ ARSLAN DÖNEMİ (1092-1107)

- Süleyman Şah'ın vefatı ile bozulan devlet düzenini sağladıktan sonra Bizans üzerinde baskı kurdu.
- Bu sırada Çaka Bey de İstanbul'u kuşatma planları yapıyordu.
- Çaka Bey'in daha fazla güçlenmesinden çekinen I. Kılıç Arslan, Bizans'ın oyununa gelerek **Çaka Bey'i öldürttü.**
- Haçlı ordularının Anadolu'ya doğru ilerlediği haberini aldı. İznik'e gelerek şehri savunmaya başladı.
- Kalabalık **Haçlı** kuvvetleri karşısında İznik'i terk ederek devletin **merkezini Konya**'ya taşıdı.

I. MESUT DÖNEMİ (1116-1155):

- I. Mesut, Konya civarında Bizans ordusunu ağır bir yenilgiye uğrattı.
- Bu arada **II. Haçlı ordusunun** Anadolu'ya doğru ilerlediğini öğrenince Bizans'la antlaşma yapmak zorunda kaldı.
- Antlaşmaya göre Antalya ve çevresindeki bazı yerler Bizans'a bırakıldı.

II. KILIÇ ARSLAN DÖNEMİ (1155-1192):

- Haçlı Seferleri'nin Anadolu'da yarattığı otorite boşluğundan faydalanan Bizans İmparatoru Manuel Komnenos, Türkleri Anadolu'dan tamamen atmak için harekete geçti.
- **Miryokefalon** Savaşını Türkiye Selçuklu Devleti kazandı (1176).
- Miryokefalon Zaferi sonucunda:
  - Bizans'ın Anadolu'yu Türklerden geri alabilme umutları sona erdi.
  - Anadolu kesin olarak **Türk yurdu** oldu. Bu tarihten sonra Anadolu'ya **Türkiye** denmeye başlandı.
  - Türklerin batıya ilerleyişi hızlandı. Batı Anadolu'da Türk nüfusu arttı.
  - Anadolu'daki ticaret yollarının denetimi büyük ölçüde Türkiye Selçuklu Devleti'ne geçti.

BOY BİRLİĞİNDEN DEVLETLEŞMEYE

 Kayı, Kayıg Yıdıl	 Yazır, Yazır Yazır	 Aşar, Aşar Aşar	 Bayındır, Bayındır Bayındır	 Salur, Salgur Salgur	 İğdir, İğdir İğdir
 Bayat Bayat	 Döğer, Tüger Tüger	 Kızık, Qızık Qızık	 Peçenek, Beçenek Beçenek	 Eymür Eymür	 Büğdüz, Büğdüz Büğdüz
 Alkaevli, Alkabölük Alkabölük	 Dödurga, Tütürka Tütürka	 Beğdili, Beğdili Beğdili	 Cuvaldar, Cavuldur Cavuldur	 Ulayundlu, Ulayundlu Ulayundlu	 İva, Yıva Yıva
 Karaevli, Karabölük Karabölük	 Yaparlı Yaparlı	 Karkın Karkın	 Cepni Cepni	 Yüreğir, Üreğir Üreğir	 Kırık Kırık

Görsel 2
24 Oğuz boyu
ve
kullandıkları
damgalar

- **Boy**lar hâlinde yaşayan Oğuz Türkleri boy birliği ya da beylik gibi geçici siyasi çatılar altında bir araya gelme alışkanlığına sahiplerdi.
- Her boyun başında da “**bey**” unvanı taşıyan bir başkan vardı. Her boyun kendine özgü bir **damgası** vardı.
- Her boy kendi beyinin başkanlığında sosyal, ekonomik ve idari bir teşkilata sahipti.
- Oğuz boylarını bir araya getirip birleştiren boy beyi ise genelde **kağan** olurdu.
- Oğuz boyları, **I. ve II. Kök Türk Devleti**'nin kurulmasında önemli rol oynadılar.

BOY BİRLİĞİNDEN DEVLETLEŞMEYE

- Kök Türklerin yıkılmasından sonra bir süre bağımsız hareket eden Oğuzlar, **Uygurların** hâkimiyetine girdiler.
- Uygur Devleti'nin yıkılmasından sonra **Oğuz Yabgu Devleti**'ni kurdular.
- Oğuz Yabgu Devleti'nin son dönemlerinde bu devletin subaşısı olan **Selçuk Bey**, Oğuz Yabgusu ile anlaşmazlığa düştü. Kendisine bağlı **Kınık** boyu ile **Cend Bölgesine** göç etti (960).
- Burada boyu ile Müslümanlığı kabul etmelerinden sonra Oğuzlara **Türkmen** denildi.
- Sonraki dönemlerde Selçuk Bey'in torunları Tuğrul ve Çağrı Beylerin önderliğindeki Oğuz Türkmenleri Horasan'da **Büyük Selçuklu Devleti**'ni kurdular.
- Daha sonraki dönemlerde ise **Türkiye Selçukluları** Anadolu'da, **Osmanlı Devleti** ise Anadolu ve Rumeli'de devletleşme sürecini devam ettirdiler.

TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA DEVLET YÖNETİMİ

- Türkiye Selçuklu Devleti, **Büyük Selçuklu** Devleti'nin idari yapısını ve ordu teşkilatlanmasını örnek aldı.
- Devletin başında Selçuklu ailesinden gelen bir "**sultan**" bulunurdu.
- Sultan unvanı yanında hükümdarlar "**keyhüsrev, keykavus, keykubat**" gibi Farsça unvanlar da kullanırlardı.
- Devlet **hükümdar ailesinin ortak malı** olarak kabul edilir ve şehzadeler arasında paylaşılırdı.
- Devlet işleri "**Divân-ı Saltanat**"ta (Büyük Divân) görüşülürdü. Her türlü konu divanda değerlendirilerek karara bağlanırdı.
- Hükümdarın çocuklarına "**şehzade**" denir; şehzadeler, devlet tecrübesi kazanmaları amacıyla küçük yaşlarda **vilayetlere gönderilirdi**.

TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA DEVLET YÖNETİMİ

- Şehzadelerin yanına “**atabey**” denilen tecrübeli devlet adamları verilirdi.
- Hükümdar tarafından veliaht ilan edilen şehzade ya merkezde durur ya da merkeze yakın bir vilayete gönderilirdi.
- Ülke idari yönden **eyaletlere** ayrılmıştı. Eyaletlerin başında “**emir**” denilen askerî vali bulunurdu.
- Önemli eyaletlere şehzadeler “**melik**” unvanıyla atanırlardı.
- Şehirlerin güvenliğinden “**subaşılar**” sorumluydu.
- Bizans ve Ermeni sınır bölgelerini ise “**Uç Beyleri**” yönetirdi. Uç beyleri sınırları korumanın yanında, düşman ülkelere akınlar düzenler, sultan ile sefere çıkarlardı.

TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA ORDU

ORDU	AÇIKLAMA
Hassa askerleri	Hükümdarın sürekli yanında bulunan atlı ve yaya askerlerdi. Üç ayda bir devletten maaş alırlardı.
Sipahiler (İkta askerleri)	Tamamen Türklerden oluşan askerlerdi. Maaş yerine ikta (dirlik) denilen tımarları alan sipahiler genelde atlı birliklerdi. Savaş zamanı ikta sahibi ile birlikte orduya katılırlardı.
Türkmenler	Uç bölgelerinde her an savaşa hazır durumda bulunan birliklerdi.
Devlete bağlı beylik askerleri	İhtiyaç duyulduğu zaman savaşa davet edilirdi.
Donanma	Donanma komutanlarına “reisü'l-bahr” denirdi.

SOSYAL HAYAT

- 1176 **Miryokefalon** Zaferi 'den sonra başta başkent **Konya** olmak üzere **Aksaray, Sivas, Erzurum Kastamonu, Sinop, Alanya, Antalya** gibi şehirlerde imar faaliyetleri başladı.
- Fethedilen bölgelere Türkmenler iskân edilerek **Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma** süreci hızlandı.
- Türkiye Selçuklularının uyguladığı **adil ve hoşgörülü** politika sayesinde Anadolu'daki Ermeniler, Rumlar, Gürcüler ve diğer gayrimüslim topluluklar rahat ve huzurlu yaşadılar.
- Türkiye Selçuklularında sosyal **tabakalaşma yoktu.**

HALK

- **Şehirliler:** Askerler, devlet memurları, ilmiye sınıfı, esnaf, zanaatkârlar ve şehir halkından oluşurdu. Esnaflar **Ahilik** teşkilatına bağlıydı.
- Ahilik, şehirlerdeki esnaf ve zanaatkârların sosyal ve ekonomik yönden teşkilatlanmalarını sağlamıştır. Ahi teşkilatının başında “**Ahi Baba**” adı verilen bir yönetici bulunurdu. Ahilik meslek kuruluşu olduğu kadar aynı zamanda kültür, inanç, yiğitlik ve ahlaki değerler taşırdı.
- **Köylüler:** Köylerin başında **köy kethüdası** bulunurdu. Köylüler, tarım ve hayvancılıkla uğraşırlardı.
- **Konar-göçerler:** Genelde **hayvancılıkla** uğraşırlardı. Kendilerine ait yaylak ve kışlakları vardı. Devlet, konar-göçerleri **uç bölgelerine iskân** ederek onların yerleşik hayata geçmelerine ön ayak olurdu.

EKONOMİK HAYAT VE İKTA SİSTEMİ

- Tarımı geliştirmek için **su kanalları** yaptırıldı. **İkta** sistemi ülke genelinde yaygınlaştırıldı
- Din ve ırk ayrımı yapmaksızın köylüye **gübre ve tohum yardımı** yaptılar.
- **İkta Sistemi**
  - **Mülkiyeti devlete** ait olan mirî araziler meliklere, emirlere ve valilere hizmet karşılığı verilirdi.
  - Arazi iyi işletildiği sürece verilen kişide kalır ve miras olarak bırakabilirdi.
  - Araziyi **üç yıl** boyunca işletemeyen kişilerden tarlanın işletme hakkı geri alınırdı.
  - İkta sahipleri kendilerine verilen araziler üzerinde **asker beslemekten** ve bu askerlerin eğitimini sağlamaktan sorumluydu.
  - İkta sistemi sayesinde devlet, bütçeden para ayırmadan **asker yetiştirmiş**, tarım **arazilerinin sürekli işlenmesini** sağlamış, taşrada **devlet otoritesi** sağlanmış, toprak gelirleriyle **memur maaşları** karşılanmış ve iktalarda savaşa hazır **askerler** yetiştirilmiştir.

EKONOMİK HAYAT

- Anadolu'dan geçen **İpek yolu** ticaretin gelişmesini sağladı.
- Türkiye Selçukluları Sinop, Samsun, Alanya, Antalya gibi önemli **liman şehirlerine** sahip olunca deniz ticaretine büyük önem verdiler.
- Ticaret yollarının güzergâhları üzerine **kervansaraylar** inşa ettiler.
- Kervansaraylara gelen misafirlerin ihtiyaçlarını **ücretsiz** karşıladılar.
- Ayrıca Kervanları zarar gören tüccarların zararlarını karşılamaya yönelik bir çeşit **sigortacılık** sistemi geliştirdiler.
- Şehir merkezlerinde çarşı ve pazarlara yakın yerlere **han veya kapalı çarşılar** kurarak esnaf ve tüccarlara kolaylık sağladılar.
- **Konya, Sivas, Kayseri, Malatya, Erzincan** başlıca **sanayi** merkezleriydi.
- Erzurum ve Sivas gibi merkezlerde çeşitli silahlar üretilirdi.

SELÇUKLULAR DÖNEMİ ANADOLUDAKİ TİCARİ YOLLAR

BİLİM HAYATI

- Nizamiye Medreselerindeki eğitim geleneğini Anadolu'ya taşıdılar. Önemli şehir merkezlerine **medreseler, kütüphaneler** kurdular.
- Bu medreselerde dinî eğitimin yanında **tıp, matematik, astronomi, fizik** gibi alanlarda eğitim verildi.
- **Darüşşifalar (hastaneler)** inşa ettiler. Bu Darüşşifalarda tıp eğitimi de verdirerek birçok tabip (doktor) yetişmesini sağladılar.
- 1205'te Kayseri'de Türkiye Selçukluları Dönemi'nde yaptırılan en önemli darüşşifa, "Gevher Nesibe Darüşşifası"dır.
- **Türkiye Selçuklularının ilk tıp okulu olan Gevher Nesibe Darüşşifası**, XIX. yüzyıla kadar eğitim faaliyetlerini sürdürmüştür.

KÜLTÜREL HAYAT

- XIII. yüzyıl başlarında **Konya'da Mevlana Celaleddin-i Rumi** Allah ve insan sevgisini işleyen şiirler yazdı.
- **Muhyiddin Arabi, Sadrettin Konevi ile Necmeddin Razi** tasavvuf alanında önemli çalışmalarda bulundular.
- **Yunus Emre** Türkçe tasavvufi şiirler yazdı.
- Ünlü tarihçilerinden **İbn-i Bibi** yazdığı eserlerle hükümdarlar ve devlet yönetimi hakkında önemli bilgiler verdi.
- **Sivas ve Konya'da dokunan kumaş ve halılar** Avrupa hükümdarlarına hediye olarak gönderilirdi.
- Müzik alanında ise **Mevlevi ve Ahi zaviyelerinde tasavvuf müziği**, dergâhlarda kopuz eşliğinde söylenen Dede Korkut Hikâyeleri, sultanlar için belli günlerde sarayda çalınan bandolar vardı.

KÜLTÜREL HAYAT

- Türkiye Selçukluların Dönemi'nde **süsleme sanatları kabartma, minyatür, oymacılık, çinicilik** oldukça gelişti.
- Devletin simgesi olan **çift başlı kartal** resmine, ev ve kale duvarları, camii girişleri gibi yerlerde sıkça rastlamak mümkündür.

Türkiye Selçuklularından kalma eserler:

- Konya: Alâeddin Cami, Taş Mescit, Sırçalı Mescit ve Karatay Mescidi
- Niğde: Alâeddin Cami,
- Kayseri : Hunat Hatun Cami ve Külliyesi
- Bu eserlerdeki süslemeler genelde ayet ve hadisleri hat ile mermer veya taş üzerine yazma şeklindedir.
- Bunun dışında, saray, medrese, mescit, kümbet gibi mimari yapılarda ise bitki ve hayvan motifleri kullanıldı.

HAÇLI SEFERLERİ (1096-1270)

- Hristiyan dünyasının birleşerek **Orta Çağ'da Kudüs** ve çevresini alma bahanesiyle Türk İslam dünyası üzerine yapmış olduğu saldırılara "Haçlı Seferleri" denir.
- Seferlere katılanların savaşa giderken **elbiselerinin** ön kısmında, seferden dönerlerken ise sırtlarında bir **haç işareti** bulunmasından dolayı bu seferlere "Haçlı Seferleri" adı verildi.
- Haçlı Seferleri'ne karşı başta **Türkiye Selçuklu Devleti** ve **Eyyûbî Devleti** olmak üzere Anadolu'da kurulan **ilk Türk beylikleri** mücadele ettiler.

HAÇLI SEFERLERİ'NİN SEBEPLERİ

DİNÎ

- Hristiyanların, Müslümanların elinde bulunan **Kudüs** ve diğer kutsal yerleri (Antakya ve Urfa vb.) almak istemeleri
- Fransa'da ortaya çıkan **Kluni tarikatı**nın Müslümanlarla savaşılması yönünde yaptığı çalışmalar
- **Katolik kilisesi**nin Ortodoks kilisesini hâkimiyet altına almak istemesi
- Katolik kilisesinin halkı seferlere teşvik etmesi

SİYASÎ

- Türkler karşısında zor durumda kalan **Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi**
- **Türklerin** Anadolu, Suriye, Filistin ve Akdeniz bölgelerinden **uzaklaştırılmak** istenmesi

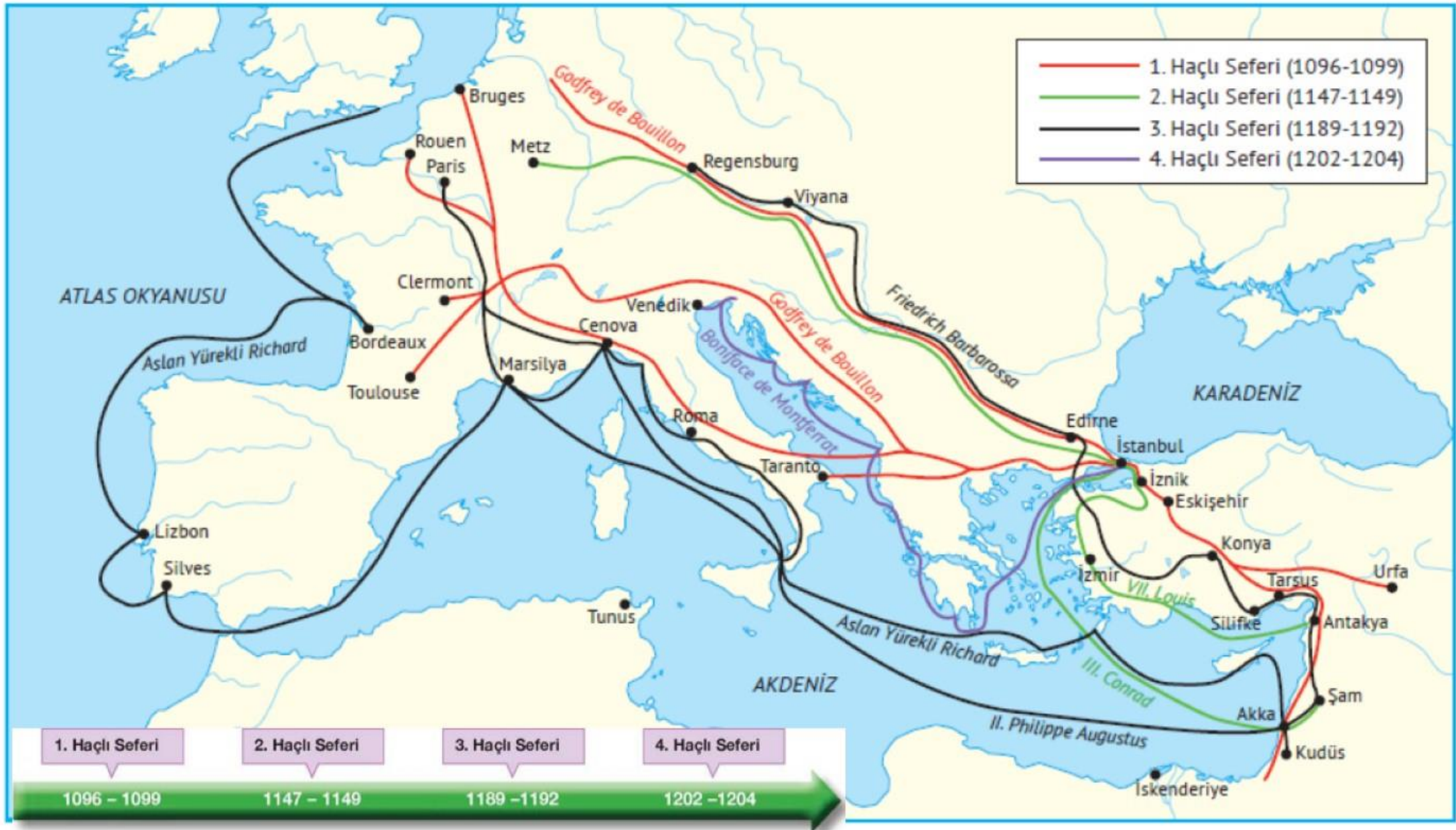

HAÇLI SEFERLERİ'NİN SEBEPLERİ

EKONOMİK

- Avrupalıların **Doğu'nun zenginliklerini** ele geçirmek istemeleri
- Doğudan gelen **ticaret yollarının** Türklerin denetiminde olması
- Bazı soylu ve derebeylerin **yeni topraklar** kazanarak ekonomik durumlarını daha da güçlendirmek istemeleri

I. HAÇLI SEFERİ (1096-1099)

- Kudüs'ü almak için yola çıkan 600 Bin kişilik ilk düzenli Haçlı ordusu 1096 yılında İznik önlerine kadar geldi.
- **I. Kılıç Arslan** bu ordu karşısında tutunamadı ve **İznik'i terk** ederek devletin merkezini **Konya**'ya taşıdı.
- Bundan sonra I. Kılıç Arslan, Danişment Gazi ile birleşerek Haçlıları yıpratmaya yönelik saldırılar düzenledi.
- Haçlılar Anadolu'dan Kudüs'e vardıklarında sayıları 50.000-100.000 kadar kalmıştı. Haçlılar, yetmiş günlük bir kuşatma sonrasında **Kudüs'ü Fâtimîler'in elinden aldılar**.
- Anadolu'dan Kudüs'e ulaşamayan Haçlıların bir kısmı ise **Antakya ve Urfa**'yı ele geçirerek buralarda kontluklar kurdular.

II. HAÇLI SEFERİ (1147-1149)

- Musul Atabeyi Nurettin Mahmut **Zengi** 1144 yılında Haçlılardan önce **Urfa'yı, daha sonra da Halep ve Şam'ı geri aldı.**
- Anadolu'ya gelen Haçlı kuvvetleri , Konya civarında yapılan savaşta, Türkiye Selçuklu Hükümdarı **I. Mesut** tarafından ağır bir yenilgiye uğratıldı.
- Haçlılar Şam'ı kuşatmak istedilerse de başarılı olamadılar.
- II. Haçlı Seferi'nin en önemli özelliği bu **sefere ilk kez kral ve imparatorların katılması oldu**

III. HAÇLI SEFERİ (1189-1192):

- Mısır'da kurulmuş olan Eyyübi Devleti Hükümdarı **Selahaddin Eyyubi**, 1187 yılında Haçlılarla yaptığı **Hittin Savaşı**'nı kazanarak Kudüs'ü ele geçirdi.
- Fransa Kralı Philippe Auguste (Filip Ogüst), İngiltere Kralı I. Richard (Arslan Yürekli Rişard) ve Alman İmparatoru I. Friedrich (Frederik Barbaros), III. Haçlı Seferi'ne katıldılar.
- Haçlılar Kudüs kuşatmasında **başarılı olamayarak** ülkelerine geri döndüler.

IV. HAÇLI SEFERİ (1202-1204)

- Kudüs'ün alınamaması üzerine Papa'nın kışkırtmalarıyla yeni bir ordu kuruldu.
- Bu sırada Bizans'ta taht kavgaları sonucunda tahtan indirilen İmparator Aleksios, Haçlı ordusundan yardım istedi.
- İstanbul'a gelen **Haçlılar İstanbul'u** yağmalayarak bir **Latin İmparatorluğu kurdular.**

NOT:

- XI-XIII. yüzyıl boyunca **sekiz Haçlı Seferi** gerçekleşti.
- İlk dört Haçlı seferinde Türkiye Selçuklu Devleti ve Anadolu Türk beylikleri başarı ile mücadele ettiler.
- Son dört Haçlı seferi ise Anadolu üzerinden yapılmayıp değişik yollar üzerinden yapıldı. Ancak **Haçlılar bu seferlerden bir netice elde edemediler.**

HAÇLI SEFERLERİ'NİN SİYASİ SONUÇLARI

- Haçlı Seferleri'nde birçok soylunun ölmesi veya geriye dönebilenlerin **parasızlık sebebiyle mallarını satması Avrupa'da** derebeylik sisteminin zayıflamasına, merkezî krallıkların güçlenmesine neden oldu.
- Türkiye Selçuklularının, Haçlılarla savaşmasını fırsat bilen **Bizans, Batı Anadolu topraklarını ele geçirdi.**
- Türklerin, İslam dünyasındaki **saygınlığı** arttı.
- Ancak Türklerin **batıya ilerleyişleri bir süre durdu.**

HAÇLI SEFERLERİ'NİN EKONOMİK SONUÇLARI

- Doğu-Batı ticareti büyük ölçüde gelişti. Batı Akdeniz ve limanları (**Venedik, Cenova, Marsilya gibi**) önem kazandı.
- Doğu-Batı ticaretinin gelişmesine bağlı olarak **Avrupa'da bazı tüccarlar** ekonomik yönden **güçlendi**.
- Seferlere gerekli parasal desteğin sağlanması için kralların Venedikli bankerlerden borç para almaları **bankacılık** sisteminin gelişmesine ortam hazırladı.
- Avrupalılar doğudaki bazı **bitki, baharat, porselen ve cam eşyayı, ipek ve pamuklu kumaşları, halıları** ülkelerine götürdüler.
- Seferler neticesinde **Anadolu, Suriye** ve diğer bölgeler tahrip oldu, **tarımsal üretim azaldı, ticari hayat durgunlaştı**.

HAÇLI SEFERLERİ'NİN DİNİ SONUÇLARI

- Katolik kilisesi ile Ortodoks **kilisesi arasındaki ayrılıklar** daha da arttı.
- Kudüs'ün Müslümanlar tarafından geri alınması, seferlerde birçok insanın ölmesi papalara ve din adamlarına olan **güveni sarstı**.

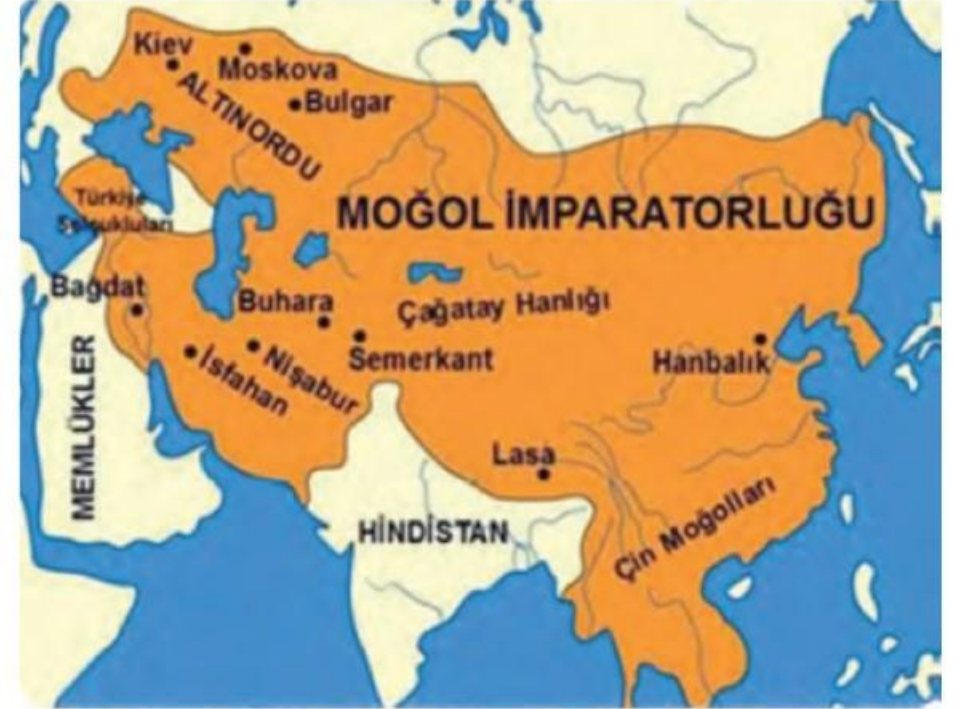
HAÇLI SEFERLERİ'NİN BİLİMSEL VE KÜLTÜREL SONUÇLARI

- Avrupalılar Müslümanlardan **pusula, barut, kâğıt ve matbaanın** kullanımını öğrendiler.
- Avrupalılar İslam kültür ve medeniyetini yakından **tanıma** fırsatı buldular.
- Bazı İslam âlimlerine ait eserleri **Latinceye çevirdiler**. Bu durum Avrupa'da **bilim** hayatının büyük ölçüde **gelişmesine** ortam hazırladı.

MOĞOL İMPARATORLUĞU (1196-1227)

- 1196 yılında, **Cengiz Han** tarafından kuruldu.
- Moğollar, devlet yönetiminde **Uygurlardan** etkilenmiş, önemli devlet memuriyetlerine Uygurları getirmişlerdi.
- Cengiz Han, **Pekin**'i uzun süren savaşlar sonrasında almayı başardı.
- 1221'de **Harezm Bölgesi**'nin büyük bir kısmını ele geçirdiler.
- Bir süre sonra tüm **Kafkasya, Rusya ve Anadolu**'yu Moğolların hâkimiyeti altına aldı
- Cengiz'in ölümüyle işgal ettiği ülkeler, oğulları arasında paylaşıldı.

I. ALÂEDDİN KEYKUBAT DÖNEMİ (1220- 1237)

- XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya yönelik Moğol tehdidi belirgin hâle geldi.
- Alâeddin Keykubat Konya, Kayseri, Sivas gibi şehirlerin **kalelerini yeniden inşa** etti.
- Sınır boylarındaki kaleleri güçlendirdi. **Eyyübilerle ve Harzemşahlarla** dostane ilişkiler kurdu. Moğollarla iyi geçindi.
- Eyyübilerle birlikte Harzemşahları da yanına alarak Moğollara karşı ittifak kurmak istedi. Ancak Harzemşah Hükümdarı **Celalettin Harzemşah'ın Ahlat'ı işgal** edip **Sivas'a** doğru ilerlemesi yüzünden bu ittifak gerçekleşmedi.
- I. Alâeddin Keykubat, Harzemşahlar Devleti üzerine yürüdü.
- **Yassı Çimen'de** yapılan savaşı Türkiye Selçuklu Devleti kazandı (1230).
- Bu savaştan bir süre sonra Harzemşahlar yıkıldı (1231).
- Harzemşahların yıkılmasıyla Türkiye Selçuklu Devleti ve **Moğollar komşu oldular.**

I. ALÂEDDİN KEYKUBAT DÖNEMİ (1220- 1237)

- Moğollar büyük bir ordu ile **Malatya'ya** kadar ilerlediler. Bu durum karşısında I. Alâeddin Keykubat, Moğol Hükümdarı **Ögeday'a** elçiler göndererek barış teklifinde bulundu.
- Moğolların **ağır şartlar içeren teklifini**, Moğolları Anadolu'dan uzak tutabileceği düşüncesiyle kabul etti.
- Abbasi halifesi, Selçuklu ve Eyyubilere elçiler gönderdi. Elçiler, her iki devlete birbirleriyle savaşmaları yerine Moğollara karşı ittifak kurmalarını önerdiler.
- I.Alâeddin Keykubat bu fikre destek verdi. Ancak bu ittifaka karşı olanlar, I. Alâeddin Keykubat'ın elçiler, onuruna verdiği ziyafet esnasında onu **zehirleyerek öldürdüler (1237)**.

II. GIYASEDDİN KEYHÜSREV DÖNEMİ (1237- 1246)

- **II. Gıyaseddin Keyhüsrev**, tahta çıkmasında kendisine yardımcı olan **vezir Sadettin Köpek**'in etkisinde kaldı.
- Hırsı ve ülkeyi tek başına yönetme isteği Sadettin Köpek'in birçok önemli devlet adamını ve komutanı ortadan kaldırmasıyla kendini gösterdi.
- Tahta çıkmaya kalkışınca II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından ortadan kaldırıldı.
- Tüm bu gelişmeler merkezî **otoriteyi zayıflattı**.

BABA İSHAK İSYANI (1237):

- **Güney Anadolu'daki** (Kâhta, Adıyaman ve Maraş) bazı Türkmenler otlak ve mera yetersizliği, devletin kendileriyle fazla ilgilenmediği iddiasıyla **Baba İshak** adlı bir şeyhin etrafında isyan çıkardılar.
- Baba İshak Amasya'ya giderek buradaki Türkmenleri de isyana teşvik etti.
- Sivas'ı ele geçirip yağmalayan Türkmenler, üzerlerine gelen bir Selçuklu ordusunu da yenmeyi başardılar.
- II. Gıyaseddin Keyhüsrev, Baba İshak üzerine yeni ordular gönderdi. Yakalanan **Baba İshak idam edildi.**

KÖSEDAĞ SAVAŞI (1243):

- Devleti'nin Baba İshak İsyanı'nı güçlkle bastırmasını ve merkezî otoritenin bozulmasını fırsat bilen Moğollar Anadolu'ya saldırdılar.
- II. Gıyaseddin Keyhüsrev, **Moğolları Sivas'ın doğusunda yer alan Köseadağ** mevki-sinde karşıladı.
- Savaşı kazanan Moğollar kısa sürede Sivas, Erzincan ve Kayseri'yi ele geçirip yağmaladıktan sonra **İran'a çekildiler**.
- Köseadağ yenilgisinden sonra Sultan, Moğol Komutanı **Baycu Noyan'a** elçiler göndererek barış istedi.
- Türkiye Selçuklu Devleti, bu anlaşmayla **Moğolların denetimine girmiş** oldu.

KÖSEDAĞ SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

- **Türkiye Selçuklu Devleti dağılma** sürecine girdi.
- Selçuklularda taht kavgaları arttı ve Moğollar istediklerini tahta çıkarmaya başladı. Böylece Türkiye Selçuklu Devleti **Moğolların egemenliğine** girdi.
- Merkezî otoritenin bozulması üzerine birçok **Türk beyliği ortaya çıktı**.
- Anadolu yağmalanarak tahrip edildi. **Tarımsal üretim düştü**. Ticaret yollarının güvenliği kalmadığından ticari faaliyetler azaldı.
- Moğol tehlikesinden kurtulmak isteyen birçok Türkmen boyu **Batı Anadolu'ya göç ederek buraların Türkleşmesini sağladı**.

MOĞOL İSTİLASI SONRASI ANADOLU'NUN SİYASİ VE TOPLUMSAL DURUMU

- Türkiye Selçukluları, doğudan gelen Türkmenleri, batıda “uç” adı verdiği Bizans sınırlarına yerleştirdi.
- Köseadağ Savaşı sonrasında uçlardaki Türkmenler bağımsız hareket etmeye başladılar.
- Anadolu'da Moğol baskısının artması sonucu, birçok **Türkmen batıya**, uçların bulunduğu bölgelere göç etmek zorunda kaldı.
- Bu durum uçlarda ani bir nüfus artışına, dolayısıyla da **sosyal ve ekonomik sorunlara** yol açtı.
- Bağımsız hareket etmeye başlayan Türkmen beyleri bir süre **sonra İlhanlı Devleti'ne biat** etmek zorunda kaldılar.
- İlhanlıların **1336** yılında yıkılmasıyla tamamen bağımsız oldular. Böylece Anadolu'da **İkinci Türk Beylikleri Dönemi** başladı.

İKİNCİ TÜRK BEYLİKLERİ DÖNEMİ

KÖSEDAĞ SAVAŞI'NDAN SONRA ANADOLU'DA KURULAN TÜRK BEYLİKLERİ

Karamanoğulları	Konya civarında kuruldu. Dönemin en güçlü beyliği idi.	Osmanoğulları	Söğüt ve Domaniç civarında kuruldu.
Germiyoğulları	Kütahya civarında kuruldu.	Hamitoğulları	İsparta ve Burdur civarında kuruldu.
Aydinoğulları	Aydın civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundular.	Candaroğulları	Kastamonu ve Sinop civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.
Menteşeoğulları	Muğla civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.	Ramazanoğulları	Adana ve Tarsus civarında kuruldu.
Saruhanogulları	İzmir ve Manisa civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.	Dulkadiroğulları	Maraş civarında kuruldu.
Karesioğulları	Balıkesir ve Çanakkale civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.	Eratna Devleti	Ankara, Tokat, Sivas civarında kuruldu.

MOĞOL İSTİLASI SONRASI ANADOLU'NUN SİYASİ VE TOPLUMSAL DURUMU

- Türkiye Selçuklu Devleti **alperenleri** uç (sınır) bölgelerine yerleştirerek bunların hem fetihlerde bulunmalarını hem de buldukları bölgelerde İslamiyet'i yaymalarını sağladı.
- Bunlar arasından **Baba İlyas**, Anadolu'da "**Babaîlik**" adıyla **ilk tarikatı** kurdu.
- Bu tarikatın dışında Anadolu'da **Mevlevilik, Bektaşilik, Yesevilik** gibi tarikatlar faaliyetlerde bulunuyordu.
- Bunlar özellikle Köseadağ Savaşı sonrası Anadolu'da sosyal huzurun bozulması karşısında **düzeni yeniden sağlanmasına** yönelik büyük gayretler gösterdiler.
- Moğol saldırıları sonrası Uçlara giden şeyhler, derviş ve âlimler; bölgede yarattıkları dinî ve millî heyecanla **Bizans'a karşı gaza ve cihat mücadelesini** başlattılar.

MEVLÂNÂ, HACI BEKTÂŞ-I VELİ VE YUNUS EMRE

- **Mevlânâ Celâleddîn-î Rumî** bir uyarıcı ve yol gösterici gibi davranarak Anadolu'nun karışık dönemlerinde insanlara **yeni ufuklar** açmaya çalıştı.
- **Bektaşilik Tarikatı'nın kurucusu Hacı Bektâş-ı Veli** Suluca Karahöyük'te bir zaviye kurarak Moğol istilası yüzünden Anadolu'da zor durumda **kalan insanlara kucak açtı**.
- **Bektaşilik** tarikatından yetişen müritleri ise Anadolu'nun çeşitli yerlerine giderek **İslamiyet'i yaymaya** çalıştı.
- Moğol istilası sonucu Anadolu'da sosyal düzeni sağlamaya çalışan önemli isimlerden birisi de engin **hoşgörü** anlayışı ile Anadolu halkını etkileyen **Yunus Emre** idi

